

Pälkäneen toimenpiteet - Etelä-Pirkanmaan ilmasto- ja LUMO-ohjelma

Energiantuotanto ja -kulutus

Toimenpiteen otsikko	Kuvaus	Aikataulu	Vastuutaho	Vaikutta- vuus	Kustannus	Kunnian- himon taso	Sopeutumisen toimenpide
Fossiilittomaan energiaan siirtyminen	Öljylämmitys korvataan vaihtoehtoisella energialla kunnan kiinteistöissä	2025-2028	Tekniset palvelut	Korkea	€€€	1. Perustaso	Ei
Sisälämpötilojen energiatehokas optimointi	Kunnan kiinteistöissä sisälämpötilat pyritään pitämään Asumisterveysliiton suosituksen mukaisina, eli keskimäärin 21 °C:ssa, sallien vaihtelun +/- 1 °C. Tavoitteena on energiatehokkuuden parantaminen ilman asumis- tai työolosuhteiden heikentymistä. Sisälämpötiloja seurataan ja säätöjä tehdään tarpeen mukaan.	Jatkuva	Tekniset palvelut	Keskitaso	€+	1. Perustaso	Ei
Kiinteistöjen olosuhdeseuranta huomioi sääolot ja muuttuvan ilmaston	Kiinteistöautomaatiolla huomioidaan tulevat sääolosuhteet. Seurataan sääolosuhteiden vaikutusta rakennusten olosuhteiden ylläpitoon. Tasapainotetaan ilmanvaihdon ja lämmityksen tarve.	2030	Tekniset palvelut	Matala	€	3. Ihannetila	Kyllä
Jätevedenpuhdistamon energiatehokkuuden parantaminen	Kahden ilmastusaltaan käytöstä siirrytty yhteen. Prosessin muutos vähentää sähkönkulutusta. Loistehokompensaattorin käyttöönotto.	2026-2027	Tekniset palvelut ja vesihuoltolaitos	Keskitaso	€	2. Lisätoimet	Ei
Aurinkopaneelien lisääminen kunnan rakennuksiin	Aurinkosähköjärjestelmien rakentaminen investointisuunnitelmien mukaisesti huomioiden EU-sääntely.	2025-2030	Tekniset palvelut	Keskitaso	€€	2. Lisätoimet	Ei
Kiinteistöjen energiakatselmointi ja katselmoinnin toimenpiteiden toteuttaminen	Toteutetaan kiinteistöjen energiakatselmointeja ja suunnitellaan energiatehokkuuden parantamisen toimenpideohjelma.	2026-2030	Tekniset palvelut	Keskitaso	€€	2. Lisätoimet	Ei

Kunnan uudis- ja korjausrakentamisessa huomioidaan energiatehokkuus	Hankkeen suunnittelun lähtökodista alkaen huomioidaan energiatehokkuuteen vaikuttavat ratkaisut	Jatkuva	Tekniset palvelut	Keskitaso	€	1. Perustaso	Ei
Kiinteistöjen käyttäjien ja kiinteistöhuollon henkilöstön ohjeistaminen energiansäästötoimenpiteistä	Koulutetaan henkilöstöä kiinteistöjen energiasäästämiseen, huomioidaan huoltokirjassa.	Jatkuva	Tekniset palvelut	Keskitaso	€+	1. Perustaso	Ei
Sähköisten työmenetelmien kehittäminen ja optimointi	Tavoitteena tulostusmäärien ja paperipostin minimointi, tallennustilan optimointi, työprosessien sujuvuus, manuaalisen työn vähentäminen ja sähköiseen asiointiin siirtyminen	Jatkuva	Hallintopalvelut/ ICT	Keskitaso	€+	1. Perustaso	Ei
Aurinkoenergian lisääminen	Mahdollistetaan yksityisten aurinkovoimaloiden rakentaminen kunnassa.	Jatkuva	Tekniset palvelut	Keskitaso	€+	1. Perustaso	Ei
Tuulivoimarakentamisen edistäminen	Selvitetään tuulivoiman, ml. pientuulivoiman, rakentamismahdollisuuksia. Tuulivoiman tuotanto lasketaan päästöhyvityksenä Hinku-laskennassa.	2030	Tekniset palvelut	Korkea	€€	3. Ihannetila	Ei

Liikkuminen ja yhdyskuntarakenne

Toimenpiteen otsikko	Kuvaus	Aikataulu	Vastuutaho	Vaikutta- vuus	Kustannus	Kunnan- himon taso	Sopeutumisen toimenpide
Joukkoliikenne	Kehitetään ja edistetään joukkoliikennettä kunnan sisällä sekä Tampereen ja Valkeakosken suuntiin. Kuullaan käyttäjiä ja pyritään parantamaan joukkoliikenteen saavutettavuutta, palvelutasoa ja houkuttelevuutta.	Jatkuva	Elinvoimapolvelut	Keskitaso	€€	2. Lisätoimet	Ei
Kevyen liikenteen huomioiminen kaavoituksessa ja maankäytössä	Mahdollistetaan turvalliset ja toimivat kevyen liikenteen yhteydet asumisen, palveluiden ja työ- ja ulkoilupaikkojen välillä.	Jatkuva	Maankäyttö/ Tekniset palvelut	Keskitaso	€€	1. Perustaso	Ei

Ilmastotoimenpiteille laaditaan kaavoituksen periaatteet	Kaavoissa, joissa osoitetaan merkittävästi uutta rakentamista tai joilla on muuten ilmastoon liittyviä vaikutuksia, lisätään kaavaselostukseen oma kohtansa kaavan vaikutuksista ilmastoon ja ilmastomuutokseen. Vaikutusten arvioinnissa voidaan käyttää esimerkiksi Ympäristöministeriön KILVA-työkalua.	Jatkuva	Maankäyttö	Keskitaso	€	1. Perustaso	Kyllä
Etelä-Pirkanmaan kuntien yhteinen ilmastovaiheleiskaava	Laaditaan Etelä-Pirkanmaan kuntien yhteinen ilmasto- ja luontovaiheleiskaava, jossa tunnustetaan maankäytön keinot kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen sekä alueelliset mahdollisuudet uusiutuvan energian tuotantoon ja hiilinielujen vahvistamiseen. Kaavassa osoitetaan ilmastoystävällisen yhdyskuntarakenteen, kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen kehittämisen vyöhykkeitä. Lisäksi kaavassa huomioidaan luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat alueet ja viheryhteydet. Kaava tarkentaa ja täydentää Pirkanmaan elonkirjo ja energia -vaiheleiskaavaa paikallisella tasolla ja tukee kuntien ilmasto- ja luontotavoitteiden toteutumista.	2035	Maankäyttö	Korkea	€€€	3. Ihannetila	Kyllä

Kiertotalous ja materiaalihokkuus

Toimenpiteen otsikko	Kuvaus	Aikataulu	Vastuutaho	Vaikutta- vuus	Kustannus	Kunnan- himon taso	Sopeutumisen toimenpide
Kunnan toimipisteissä jätehuolto-, lajittelu- ja kierrätystoimien tehostaminen	Kaikissa yksiköissä syntyvät jätteet kierrätetään.	2028	Siivouspalvelut/ Tekniset palvelut	Matala	€	1. Perustaso	Ei
Ilmastovaikutusten huomiointi hankinnoissa	Huomioidaan ilmastovaikutukset kaikissa julkisesti kilpailutettavissa hankinnoissa, joissa on ilmastovaikutuksia.	Jatkuva	Kaikki hankintoja tekevät toimialat	Keskitaso	€€	1. Perustaso	Kyllä

Ruokahävikin vähentäminen	Pyritään vähentämään ruokahävikkiä ja lisäämään kouluruuan arvostusta. Perustetaan kouluruokaraati. Tavoitteena, että oppilaat syövät koululounaan päivittäin.	Jatkuva	Ruoka- ja sivistyspalvelut	Matala	€	1. Perustaso	Ei
Kunta hyödyntää mahdollisuuksien mukaan lähituottajien raaka-aineita hankinnoissa ja omassa ruokatuotannossa	Raaka-aineiden hankinnassa hyödynnetään paikallisia lähituottajia. Selvitetään tuotekehitysmahdollisuutta paikallisten tuottajien kanssa.	Jatkuva	Ruokapalvelut	Keskitaso	€	2. Lisätoimet	Ei
Sähköinen laskutus	Tavoitteena saada lähes kaikki osto- ja myyntilaskut sähköiseen muotoon.	2030	Talouspalvelut	Matala	€+	1. Perustaso	Ei
Tapahtumien ympäristöystävällisyys	Tapahtuminen järjestämisessä huomioidaan ilmasto- ja ympäristönäkökulmat, jotka huomioidaan kaikissa tapahtumakaaren vaiheissa.	2026	Sivistyspalvelut	Keskitaso	€	2. Lisätoimet	Ei
Kengätön koulu	Kaikissa oppilaitoksissa käyttäjien kengät jäävät sisääntulon yhteydessä oleviin kenkätelineisiin. Säästö siivouksen materiaali- ja energiankulutuksessa.	Uuden koulukiinteistön käyttöönoton yhteydessä	Siivouspalvelut/ Tekniset palvelut/ Sivistyspalvelut	Matala	€	2. Lisätoimet	Ei
Tilojen optimaalinen käyttö	Tilojen käyttö mahdollistetaan erilaisille kuntalaisryhmille. Samoja tiloja voisi toimistotyössä käyttää useampi etätyöt huomioiden. Koulurakennusten tilojen ilta- ja viikonloppukäyttöä lisätään harrastus-, kulttuuri- ym. tarpeisiin. Uuden koulurakennuksen suunnittelussa on huomioitu, että rakennusta käytetään moniin tarkoituksiin myös koulupäivän ulkopuolisina aikoina (mm. tilavaraussysteemit, kulunvalvonta, tilojen monikäyttöisyys).	Jatkuva	Tekniset palvelut/ Sivistyspalvelut	Matala	€+	1. Perustaso	Ei
Biohiilen käyttö maanparannusaineena ja aluerakentamisessa	Seurataan biohiilen käyttöön liittyvää tutkimusta ja käytännön kokeiluja. Käytetään mahdollisuuksien mukaan biohiiltä maarakentamisessa ja maanparannuksessa perinteisten materiaalien sijaan.	2030	Tekniset palvelut	Keskitaso	€€	2. Lisätoimet	Ei

Kasvatus, osallisuus ja yhteistyö

Toimenpiteen otsikko	Kuvaus	Aikataulu	Vastuutaho	Vaikutta- vuus	Kustannus	Kunnian- himon taso	Sopeutumisen toimenpide
Ympäristö- ja luontokasvatus	Lisätään ympäristö- ja luontokasvatusta esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa. Osallistutaan erilaisiin hankkeisiin aiheen tiimoilta. Perustetaan esi- ja alkuopetukseen luontopainotteisia luokkia. Koulun toiminnassa näkyy ympäristötietoisuus mm. kierrätyksen, ruokahävikin, materiaalien uusiokäytön ja yleisen säästäväisyyden näkökulmasta. Vahvistetaan lasten ja nuorten uskoa siihen, että heidän teoillaan on merkitystä ja että he voivat vaikuttaa positiivisesti ympäristöönsä.	Jatkuva	Sivistyspalvelut	Keskitaso	€+	1. Perustaso	Ei
Koulumetsä	Pälkäneellä opetuskäyttöön osoitettua koulumetsää kehitetään palvelemaan opetuksen tarpeita.	2026	Tekniset palvelut / Sivistyspalvelut	Keskitaso	€€	2. Lisätoimet	Ei
Opetuskodot osana ympäristö- ja luontokasvatusta	Luonto-opetuksen käyttöön rakennetaan useampi opetuskota.	2030	Tekniset palvelut / Sivistyspalvelut	Keskitaso	€€	3. Ihannetila	Ei
Nuorten ympäristö- ja kulutustietoisuuden kehittäminen	Lisätään tietoisuutta kertakäyttömuodin ja turhien verkkotilausten vaikutuksista ilmastoon. Teemaviikkoja/päiviä kouluissa ja nuorisotiloilla sekä somessa, yhteistyötä esim. kirpputorien kanssa, kannustetaan nuoria harkittuihin ja kestäviin valintoihin. Tavoitteena lasten ja nuorten kulutustottumusten ohjaaminen ympäristöystävällisempään suuntaan.	Jatkuva	Sivistyspalvelut	Keskitaso	€	1. Perustaso	Ei
Kestävyysviestintä asukkaille ja yrityksille	Lisätään kuntalaisten ja yritysten ilmasto- ja ympäristötietoisuutta ja tarjotaan heille ideoita ja välineitä ilmasto ja LUMO-toimien toteuttamiseen. Osallistutaan ilmastoverkosto-hankeeseen ja selvitetään toiminnan jatkomahdollisuuksia.	Jatkuva	Ympäristönsuojelu ja viestintä	Keskitaso	€	1. Perustaso	Ei
Ilmasto- ja luontotyön hyödyntäminen kuntamarkkinoinnissa	Kaikkia Pälkäneellä tehtyjä ilmasto- ja luontotoimia esimerkiksi vesien suojelu hyödynnetään tehokkaammin markkinoinnissa ja kunnan imagoissa.	Jatkuva	Ympäristöpalvelut ja viestintä	Matala	€	1. Perustaso	Ei

Luontopolkuja ja retkeilypaikkoja ylläpidetään	Luontopolkuja ja retkeilypaikkoja ylläpidetään turvallisina ja viihtyisinä. Ylläpitoon sisältyy esimerkiksi reittien merkitseminen, rakenteiden kuten pitkospuiden, laavujen ja opasteiden kunnostus sekä siisteydestä huolehtiminen.	Jatkuva	Tekniset palvelut / Vapaa-aikapalvelut	Matala	€€	1. Perustaso	Ei
Ilmasto- ja luontotyön seuranta, raportointi ja viestintä	Ilmasto- ja LUMO-ohjelman toteutumista seurataan Ilmastovahti-palvelussa. Toimenpiteiden toteuma päivitetään vähintään kahdesti vuodessa. Hinku- ja lumo -työryhmä seuraa toimenpiteiden toteutumista. Talousarvion yhteydessä laaditaan ilmastobudjetti, jossa kootaan talousarvioon sisältyvät ilmasto- ja luontotoimenpiteet. Toteumaa tarkastellaan puolen vuoden osavuosikatsauksessa ja tilinpäätöksessä. Hinku-verkostolle raportoidaan vuosittain keskeiset ilmastonmuutoksen hillinnän toimet. Asukkaille viestitään alueen päästökehityksestä ja tehdyistä toimenpiteistä vähintään kerran vuodessa tiedotteen muodossa.	Jatkuva	Kestävä ympäristö/ Ympäristönsuojelu	Matala	€	2. Lisätoimet	Ei

Luonnon monimuotoisuus ja hiilinielut

Toimenpiteen otsikko	Kuvaus	Aikataulu	Vastuutaho	Vaikutta- vuus	Kustannus	Kunnian- himon taso	Sopeutumisen toimenpide
Vieraslajien torjunta	Viestitään ja ohjeistetaan vieraslajien torjuntaan. Tuetaan vieraslajitalkoiden järjestämistä. Hyödynnetään Crowdsorsa-sovellusta ja lampaiden laidunnusta jättipalsamin torjunnassa.	Jatkuva	Ympäristönsuojelu	Keskitaso	€	2. Lisätoimet	Kyllä
Monimuotoiset ja ilmastokestävät viheralueet	Kunnan ulkoalueet luokitellaan eri hoitoluokkiin ja tarkastellaan alueiden soveltuvuutta Lumo-toimiin. Nurmen korvaaminen niittykasveilla. Kunnan istutuksissa monimuotoisuuden varmistaminen kasvien lajivalintojen avulla.	2030	Tekniset palvelut	Keskitaso	€	2. Lisätoimet	Kyllä
Monimuotoisten elinympäristöjen turvaaminen	Toteutetaan hankkeita ja tehdään yhteistyötä sidosryhmien kanssa elinympäristöjen turvaamiseksi. Painopisteenä ovat perinnebiotoopit, joiden hoidossa hyödynnetään esim. niittoja, raivausta ja laidunnusta.	Jatkuva	Ympäristönsuojelu	Keskitaso	€	2. Lisätoimet	Kyllä

Liittyminen Luontoviisaat kunnat -verkostoon	Selvitetään mahdollisuutta liittyä tavoitteelliseen luontotoimintaan tähtäävien kuntien Luontoviisaat kunnat -verkostoon. Edellyttää aiheen kirjaamista kuntastrategiaan ja arvokkaiden luontokohteiden selvittämistä.	2030	Ympäristönsuojelu/ Kestävä ympäristö	Keskitaso	€€	2. Lisätoimet	Ei
Vastuullinen metsäpolitiikka	Kunta siirtyy metsänhoitotoimenpiteissä osittain jatkuvaan kasvatukseen ja lisää luonnonsuojelualueita.	2035	Tekniset palvelut	Keskitaso	€	3. Ihannetila	Kyllä
Yksityismetsien suojelun ja kestävän hoidon edistäminen	Edistetään luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen turvaamista metsissä suojelun ja viestinnän keinoin. Selvitetään METSO-ohjelmaan sopivia metsäkohteita ja tiedotetaan aktiivisesti metsänomistajia suojeluvaihtoehtoista taloudellista korvausta vastaan. Tiedotetaan metsätuhoriskikohteista, kestävän metsänhoidon lannoitus- ja käsittelymenetelmistä sekä vaihtoehtoisista metsänhoitotavoista.	2030	Ympäristönsuojelu/ Kestävä ympäristö	Keskitaso	€	2. Lisätoimet	Kyllä
Ilmasto- ja luontonäkökulmat huomioidaan kunnan vuokrateltojen viljelyssä	Toteutetaan kunnan omistamien peltöjen salkutus. Pitkäaikaisten vuokrasopimusten uusimisen yhteydessä selvitetään mahdollisuutta sopia vapaaehtoisista toimista, jotka edistävät pellon kasvukunnon parantamista, hiilensidontaa ja luonnon monimuotoisuutta (esim. kasvukuntosopimus). Tavoitteena on tukea kestäviä viljelymenetelmiä, vähentää maaperäpäästöjä ja lisätä peltoluonnon monimuotoisuutta.	2026	Tekniset palvelut	Keskitaso	€	2. Lisätoimet	Kyllä
Luontohaittojen kompensointi osana maankäytön suunnittelua	Selvitetään mahdollisuutta kompensoida maankäytön muutoksista aiheutuvia luontohaittoja muualla kunnan alueella. Laaditaan kriteerit ja periaatteet luontohaittojen lieventämiseen ja mahdolliseen kompensaatioon sekä hiilinielujen ja -varastojen säilyttämiseen.	2027	Maankäyttö	Korkea	€€€	3. Ihannetila	Kyllä
Etelä-Pirkanmaan yhteinen kaavabiologi	Etelä-Pirkanmaan kunnat palkkaavat yhteisen kaavabiologin tukemaan kaavoituksen luonnon monimuotoisuustavoitteita. Kaavabiologi tuo ekologista asiantuntemusta kaavaprosesseihin, osallistuu luontoarvojen tunnistamiseen ja huomioimiseen kaavoituksessa sekä edistää viheryhteyksien ja arvokkaiden luontokohteiden säilymistä. Toimintamalli tukee kuntien ilmasto- ja luontotavoitteita sekä vahvistaa luonnon kannalta kestäviä maankäyttöratkaisuja.	2030	Maankäyttö	Keskitaso	€€	3. Ihannetila	Kyllä